

MONEDELE LUI IOAN DE HUNEDOARA DIN VREMEA REGENȚEI (1446-1452). PROBLEMATICA LEGENDELOR, O NOUĂ ABORDARE ÎN RECLASIFICARE

Paul Dumitrache*

Cuvinte cheie: *Ioan de Hunedoara, istorie monetară, monetării, secolul al XV-lea, Transilvania.*

Keywords: *John of Hunyadi, coinage history, mints, 15th century, Transylvania.*

Rezumat: *Ioan de Hunedoara este cunoscut în istoriografie ca una dintre personalitățile marcante ale Evului Mediu Târziu, în contextul luptei contra expansiunii otomane în Balcani, de la jumătatea secolului al XV-lea. Prin comparație, sunt mult mai puțin cunoscute studii numismatice care să argumenteze politicile sale economice și monetare. Analiza extinsă, inclusiv prin metode arheometrice, a unui lot de monede alcătuit din 27 dinari și oboli din perioada Regenței (1446-1452) a permis formularea unor concluzii inovatoare cu privire la clasificarea emisiunilor monetare ale lui Ioan de Hunedoara. Cei doi monetari florentini ai guvernatorului, Christophorus și Antonius, au pus în practică un sistem de control al activității monetărilor din Transilvania care se raporta atât la formatul legendei avers cât și la marca monetară specifică atelierului și magistratului monetar. Astfel, au fost identificate cinci tipuri de asocieri.*

Două dintre aceste tipuri de legendă sunt inedite. Tipul „IOHANNI DC GVBERTI AT” atribuit emisiunilor dedicate Țării Românești și tipul „TEMPOR GVBERTI TORI” care demonstrează în premieră funcționarea monetăriei de la Baia Mare și în etapa cronologică 1451-1452 au fost identificate în baza exemplarelor inedite din cadrul lotului de monede studiat. Tot în premieră este formulată și ipoteza cu privire la asocierea legendei „TEMPOR – IOHANNIS” exclusiv și integral emisiunilor Camerei monetare a Transilvaniei, din anul 1446. Printre dinarii leu din structura lotului, au fost identificate și două exemplare unice ale căror mărci de monetărie sunt inedite. Ambele provin din atelierelor monetare de la Sibiu, din etapa 1451-1452. La unul dintre exemplare, marcajul din cartierul patru trasat de crucea patriarhală, cartier destinat mărcii magistratului monetar sau concesionarului, este reprezentat tot de inițiala orașului, văzută în imagine răsturnată (H - U), indicând o marcă comună, atribuită membrilor patriciatului sibian care la data respectivă alcătuiua consiliul orașului. Cea de-a doua marcă inedită pentru emisiunile de Sibiu include alături de inițiala monetăriei și însemnul cruciat, reprezentativ pentru Christophorus: „H - *”. Prin această descoperire se confirmă că în perioada 1447-1451, florentinul era implicat în mod direct, simultan, în activitatea monetărilor din întreg spațiul transilvan,

---

* Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române.

iar marca sa cruciată a fost folosită și la Sibiu (𐌹 - ✱), precum la Brașov (ᱠ - ✱) și Baia Mare (ᱠ - ✱).

Abstract: *John of Hunyadi is known in historiography as one of the late Middle Ages' outstanding personalities in the mid-15th century's struggle against Ottoman expansion in the Balkans. However, numismatic studies argue that its economic and monetary policies are much less known. Through this study, the comprehensive analysis of an unpublished batch of coins consisting of 27 denars and obols from the Regency period (1446-1452) allow us to underline some innovative hypotheses related to the silver coinage of John of Hunyadi as governor. Hunyadi's counts of the Transylvanian Monetary and Mining Chamber, Christophorus and Antonius, have succeeded in implementing Transylvanian mints, a controlling silver coinage system, based on the obverse legend versions as well as the mint marks. A brief classification of these associations is made in our study, specific to certain mints and mint masters, related to the chronology of the issues and the version of the legend.*

Two of these legend versions: "IOḡAIḢI°DC°ḡV°GVBCRIḢAT" (in relation with the mint from Brașov) and "TCMPORC °GVBCRIḢATORI" (in relation with the mint from Baia Mare) are novel and were identified based on the genuine coins, part of the unpublished coin lot. Both have an essential significance in the study of the monetary history of Transylvania and Wallachia. While the first one represents the numismatic evidence of the first attempt to unify the two monetary markets, the second one proved the Baia Mare mint's continuous activity in 1451-1452. Moreover, the legend "TCMPORC – IOḡAIḢIS" is for the first time associated exclusively and entirely to the Transylvanian monetary chamber coinage from 1446. Among the coins consisting of the lot, two unique lion denars were identified, whose mint marks were unknown previously. Both come from the Sibiu mint, dated 1447-1451, based on crowned lion iconography. At one of them, instead of the mark reserved for the monetary master, there is also the initial of the city, but seen in inverted image (𐌹 - 𐌹). This graphic representation indicated a collective mark belongs to the Saxon patricians, members of the city council at that time. For the second one, the Hermannstadt initial is sided by the famously crossed seal of Christophorus: „ 𐌹 - ✱". This discovery confirms that in the period 1447-1451, the Florentine was directly involved, simultaneously, in the activity of mints throughout Transylvania. His cross mark was also used in Sibiu (𐌹 - ✱), as well as in Brasov (ᱠ - ✱) and Baia Mare (ᱠ - ✱).

Parafrazându-l pe Artúr Pohl¹, se poate remarca și în prezent că prin raportare la volumul amplu al studiilor cu privire la evenimente, personalități sau chiar particularități ale vieții cotidiene care au marcat, sub aspect politic, militar, social sau cultural, epoca lui Ioan de Hunedoara, numărul acelor care să documenteze, în baza dezvăluirii unor izvoare inedite, aspecte privitoare la activitatea monetară din vremea sa este foarte scăzut. Chiar și pentru acestea, în vederea determinării monedelor rezultate din descoperi izolate sau aflate în structura tezaurilor monetare, cele mai uzuale clasificări utilizate sunt cele

---

1. Pohl 1970a, p. 51; Pohl 1974, p. 49.

publicate de L. Huszár² și A. Pohl³. Câteva ediții recente ale unor determinatoare de monedă medievală ungară au fost publicate, fără a aduce, însă, modificări semnificative clasificărilor semnate de L. Huszár și de A. Pohl, cu privire la monedele atribuite lui Ioan de Hunedoara⁴. O astfel de situație este pe deplin justificată de raritatea acestor exemplare în structura descoperirilor monetare. În cazul cercetărilor românești, s-a dovedit că se cunosc foarte puține descoperiri de monede atribuite lui Ioan de Hunedoara, în calitate de regent sau cu legendă mixtă (1442-1452)⁵, aspect general valabil și pentru celelalte emisiuni monetare regale sau private, premergătoare sau contemporane perioadei voievodatului (1440-1446)⁶. Exemplarele inedite, cele care ar putea conduce la reclasificări tipologice, se păstrează, de multe ori, în colecții private unde pot rămâne inaccesibile studierii și aducerii acestora în circuitul științific, sau chiar în depozite ale muzeelor. Cu privire la acest aspect, M. Thompson afirma că: „retragerea monedelor de o calitate mai bună sau raritate mare din structura tezaurilor reprezintă un aspect relativ comun și predictibil pentru tezaure în general, chiar și atunci când nu sunt descoperite de vânătorii de comori”⁷.

Recent, au fost publicate studiile a două loturi de monede provenind dintr-o colecție privată având ca tematică epoca lui Ioan de Hunedoara⁸. Având în vedere exemplarele inedite, concluziile acestor studii au rezultat inclusiv prin reclasificarea monedei de argint provenind din camera monetară a Transilvaniei, ca urmare a reformei

---

2. Huszár 1979, p. 99-100.

3. Pohl 1982, tabelul 90-93.

4. Pentru moneda de aur A. Lengyel descrie câteva variante stilistice ale celor trei tipuri de florini, clasificate de L. Huszár, raportându-se la grafia mărcii monetarului, grafie determinată de cele mai multe ori de îndemânarea sau de viziunea artistică a monetarului care a executat ștanța; Lengyel 2013, p. 98-101. Pentru moneda de argint, cel mai recent a fost publicat determinantul lui G. Frynas, în care se reia clasificarea tipologică făcută de L. Huszár și preluată de E. Unger, fără a se aborda și problematica mărcilor monetare; Frynas 2015, p. 205-208 cu bibliografia. Mult mai analitică și cu elemente inedite cu privire la tipurile de legendă asociate anumitor variante iconografice, este clasificarea făcută de M. Gyöngyössi în anul 2007. În cazul acesteia, însă, nu sunt analizate decât exemplare considerate de autor ca fiind reprezentative, fără a se urmări o abordare exhaustivă a reclasificării actualizate a tuturor tipurilor și subtipurilor cunoscute; Gyöngyössi, Winter 2007, p. 92-93.

5. În Transilvania se cunosc doar trei tezaure care conțin monede atribuite lui Ioan de Hunedoara. Cel mai recent descoperit este cel da la Rotbav, județul Brașov. Acesta, studiat și publicat în detaliu, este alcătuit din 23 dinari dintre care 22 cu legendă mixtă Vladislav I / Ioan de Hunedoara datați în perioada: 1443-1444; Tătaru, Georgescu 2012. Dintre celelalte două, mult mai sumar publicate; Pap 2002, p. 37, 177, 217, tezaurul descoperit la Turda provenind din colecția Saint Georges, conține un singur exemplar atribuit lui Ioan de Hunedoara însă și acesta este emis în anul 1444, înaintea perioadei analizate; Velter 1978, p. 34. Ultimul tezaur cunoscut a fost descoperit la Becicherecul Mic în anul 1871 și conține 8 oboli și 5 monede având nominal neprecizat. Monedele acestui tezaur sunt datate prin intervalele 1387-1437 și 1446-1456 iar cel de-al doilea interval indică faptul că în tezaur se află și monede emise în timpul regenței dar care nu au fost publicate cu descriere sau imagini; Pap 2002, p. 37, 217. Din săpăturile arheologice de la Sănnicolau de Beiuș din anul 1974, se cunoaște un dinar de Baia Mare datat 1447-1451; Toma, 2012, p. 25, nr. 11. De un interes aparte este dinarul descoperit în săpăturile de la Curtea Domnească din Târgoviște, din anul 1986. Exemplarul este determinat de autori ca aparținând emisiunilor din anul 1446 și este singurul exemplar cunoscut în descoperirile din Țara Românească care poate fi atribuit regenței lui Ioan de Hunedoara; Pârvan, Cantacuzino 2002, p. 310, nr. 6.

6. Dumitrache, Mirea 2019, p. 383-384 cu bibliografia;

7. Thompson 1962, p. 308.

8. Dumitrache, Mirea 2019; Dumitrache, Mirea 2020.

monetare din primăvara anului 1444⁹. Cel de-al treilea lot de monede ce încheie această colecție tematică, care se va păstra integral la Muzeul Național de Istorie a României, include 27 de monede, dinari și oboli, bătute în numele guvernatorului, conform celor două etaloane iconografice și metrologice care au fost utilizate în vremea regenței lui Ioan de Hunedoara, în cadrul etapei de tranziție din anul 1446 respectiv, în etapa de aplicare a reformei dinarului leu (1447-1452).

Catalog

Dinar heraldic comun: Cruce patriarhală ancorată (Av.) / Scut arpadian (Rv.)

Offen / Buda (1446):

1. **♁-✠**(marcă colectivă); 912,2 ‰ Ag; 0,34 g; ⚭; 14,4 x 14,5 mm.
Av//Rv: **TEMPORE** – **IOHANNIS**// ***MREGNI**°**VNGARIE**; Frynas, nr. H.32.3; Gyöngyössi, nr. 1089; Unger, nr. 485; Pohl, nr. 175-1; Huszár, nr. 618; CNH II, nr.156.

Hermannstadt / Sibiu (1446):

2. **✠-✠**(Christophorus Italicus de Florentia); 565,65 ‰ Ag; 0,51 g; ⚭; 12,7 x 13,3 mm.

Av//Rv: **TEMPORE** – **IOHANNIS**// ***MREGNI**°**VNGARIE**; Frynas, nr. H.32.3; Gyöngyössi, nr. 1090; Unger, nr. 485; Pohl, nr. 175-5; Huszár, nr. 618; CNH II, nr.156.

3. **✠-✠**(Christophorus Italicus de Florentia); 670,7 ‰ Ag; 0,42 g; ⚭; 13,7 x 13,4 mm.

Av//Rv: **TEMPORE** – **IOHANNIS**// ***MREGNI**(_)°**VNGARIE**; Ibidem nr. 2.

4. **✠-✠**(Christophorus Italicus de Florentia); 697,3 ‰ Ag; 0,38 g; ⚭; 13,0 x 13,6 mm.

Av//Rv: **TEMPORE** – (__)**HANNIS**// ***MREGNI**°**VNG**(__); Ibidem nr. 2.

5. **✠-✠**(Christophorus Italicus de Florentia); 549,4 ‰ Ag; 0,35 g; ⚭; 13,2 x 13,1 mm.

Av//Rv: (__)**MPORE** – **IOHANNIS**// ***MREGNI**°**VNGARIE**; Ibidem nr. 2.

6. **✠-✠**(Christophorus Italicus de Florentia); 766,2 ‰ Ag; 0,40 g; ⚭; 13,7 x 13,4 mm.

Av//Rv: **TEMPOR**(_) – **IOHANNIS**// ***MREGNI**°**VNGARIE**; Ibidem nr. 2.

7. **✠-P**(marcă neatribuită); 597,4 ‰ Ag; 0,39 g; ⚭; 14,2 x 14,3 mm.

Av//Rv: **TEMPORE** – **IOHANNIS**// (___)°**NI**°**VNGAR**(_)°**E**; Tip de legendă inedită în asociere cu marca „h-P”; Frynas, nr. H.32.3; Gyöngyössi, nr. 1090, pentru legendă; Unger, nr. 485; Pohl, nr. 175-4; Huszár, nr. 618; CNH II, nr.156.

9. Dumitrache, Mirea 2020; Anexa 2.

8. **ἦ-Ϝ**(marcă neatribuită); 684,5 ‰ Ag; 0,32 g; $\sphericalangle$; 14,2 x 14,6 mm.
Av//Rv: **TEMPOR( ) I – OḥAḤIS// ( )REGḤI°VḤGAR( )**; Aceeași observație ca la nr. 7 dar în plus, variantă inedită a acestui tip de legendă: „...I – OḥAḤIS”; Ibidem nr. 7. 1

9. **ἦ-Ḥ**(marcă colectivă); 568,8 ‰ Ag; 0,44 g; $\sphericalangle$; 14,1 x 15,3 mm.
Av//Rv: **TEMPORE – IOḥAḤIS// *Ḥ°REGḤI°VḤGARIE**; Tip de legendă inedită în asociere cu marca „h-n”; Frynas, nr. H.32.3; Gyöngyössy, nr. 1090, pentru legendă; Unger, nr. 485; Pohl, nr. 175-10; Huszár, nr. 618; CNH II, nr.156.

Neustadt (Frauenbach) / Nagybánya / Baia Mare(1446)

10. **ἦ-Α**(*civitas*); 688,5 ‰ Ag; 0,35 g; $\sphericalangle$; 14,8 x 15,0 mm.
Av//Rv: **TEMPORE° – IO°GVBER// *Ḥ°REGḤI°VḤGARIE**; Frynas 2015, nr. H.32.3; Gyöngyössy, nr. 1092 însă cu altă legendă; Unger, nr. 485; Pohl, nr. 175-7; Huszár, nr. 618; CNH II, nr.156.

11. **ἦ-Α**(*civitas*); 690,7 ‰ Ag; 0,52 g; $\sphericalangle$; 15,00 x 14,8 mm.
Av//Rv: **( )EMPOR( ) – IO GVBER// ( )Ḥ°REG(_ _ _ _)ARIE**; Marca „n” este reprezentată într-o variantă stilistică; Ibidem nr. 10.

12. **ἦ-Α**(*civitas*); 565,0 ‰ Ag; 0,45 g; $\sphericalangle$; 15,1 x 13,8 mm.
Av//Rv: **TEMPOR( ) – (_ _ _ _)ER// *Ḥ°R( )ḤḤI°VḤGARI( )**; Marca „n” este reprezentată în aceeași variantă stilistică ca și la nr. 11; Ibidem nr. 10.

13. **ἦ-★**(marcă colectivă); 596,5 ‰ Ag; 0,30 g; $\sphericalangle$; 14,6 x 13,7 mm.
Av//Rv: **TEMPORE° – IO°GVBER°// *Ḥ°REGḤI°VḤGARIE°**; Frynas, nr. H.32.3; Unger, nr. 485; Pohl, nr. 175-9; Huszár, nr. 618; CNH II, nr.156.

14. **ἦ-Ḥ**(Aylhart / Antonius?); 575,5 ‰ Ag; 0,30 g; $\sphericalangle$; 14,6 x 13,4 mm.
Av//Rv: **TEMPORE° – IO°GVBER°// *Ḥ°REGḤI°VḤGAR( )**; Frynas, nr. H.32.3; Unger, nr. 485; Pohl, nr. 175-6; Huszár, nr. 618; CNH II, nr.156.

15. **ἦ-Ḥ**(Aylhart / Antonius?); 518,8 ‰ Ag; 0,40 g; $\leftarrow$; 14,7 x 13,8 mm.
Av//Rv: **TEMPORE – IO°GVBER// *Ḥ°REGḤI°VḤGARIE°**; Reprezentarea legendei începe în sens trigonometric, de la ora 6 ($\odot$) și nu de la ora 12 ($\ominus$), ca la nr. 14. Marca „n-A” este reprezentată într-o variantă stilistică; Frynas, nr. H.32.3; Gyöngyössy, nr. 1092, pentru legendă; Unger, nr. 485; Pohl, nr. 175-6; Huszár, nr. 618; CNH II, nr.156.

16. **ἦ-Ḥ**(Aylhart / Antonius?); 209,7 ‰ Ag; 0,36 g; $\sphericalangle$; 14,3 x 13,4 mm.
Av//Rv: **TEMPORE – IO(_ _)ER// *Ḥ°REGḤI(_ _ _ _)E°**; Se păstrează aceleași observații ca și la nr. 15; Ibidem nr. 15.

Dinar tipul leu încoronat: Leu încoronat rampant spre stânga, aparent boem, cu coadă dublă, împletită cu interspații libere (Av) / Cruce patriarhală ancorată (Rv)

Kronstadt / Braşov - pentru Țara Românească (1447-1448)

17. **Α – ✱**(Christophorus Italicus de Florentia); 447,7 ‰ Ag; 0,69 g; $\swarrow$; 16,3 x 16,4 mm.

Av//Rv: ***ΙΟΗΑΝΙ◦ΔΕΗΥ◦GVBERΗΑΤ // *ΜΟΝΕΤΑ◦REGΗΙ◦VΗΓΑΡΙΕ**; Legendă avers inedită; Frynas, nr. H.32.4; Unger, nr. 486; Pohl, nr. 177-5; Huszár, nr. 620; CNH II, nr.157A.

Kronstadt / Braşov (1447-1451)

18. **Α – ✱** (Christophorus Italicus de Florentia); 307,4 ‰ Ag; 0,77 g; $\swarrow$; 16,5 x 18,1 mm.

Av//Rv: ***ΤΕΜΠΟΡΕ◦ΙΟ◦GVBERΗΑΤΟ // *ΜΟΝΕΤΑ◦REGΗΙ◦VΗΓΑΡΙΕ**; Frynas, nr. H.32.4; Unger, nr. 486; Pohl, nr. 177-5; Huszár, nr. 620; CNH II, nr.157A.

Hermannstadt / Sibiu (1447-1451)

19. **Η – ✱**(Christophorus Italicus de Florentia); 371,8 ‰ Ag; 0,44 g; $\swarrow$; 15,7 x 17,2 mm.

Av//Rv: **(_)ΤΕΜΠΟΡΕ◦ΙΟ◦GVBERΗΑ(_)// *ΜΟΝΕΤΑ◦REG(_)VΗΓΑΡΙΕ**; Marcă monetară inedită. Singurele mărci de Sibiu cunoscute și clasificate de Huszár și Pohl, pentru dinarii leu, sunt: h-A și h-S iar exclusiv de Pohl este și h-G; Frynas 2015, nr. H.32.4; Unger, nr. 486; Pohl, nr. 177-6, 177-7, 177-11; Huszár, nr. 620; CNH II, nr.157A.

20. **Η – Υ** (marcă colectivă); 326,0 ‰ Ag; 0,74 g; $\downarrow$; 15,7 x 17,2 mm.

Av//Rv: ***ΤΕΜΠΟ(_)ΙΟ◦GVBERΗΑΤΟ // *ΜΟΝΕΤΑ◦REG(_)VΗΓΑΡΙΕ**; Marcă monetară inedită. Se păstrează observația de la nr. 19 cu privire la mărcile de Sibiu cunoscute anterior; Ibidem nr. 19.

Neustadt (Frauenbach) / Nagybánya / Baia Mare (1447-1452)

21. **Ω – ✱** (marcă colectivă); 257,2 ‰ Ag; 0,74 g; $\swarrow$; 17,6 x 17,1 mm;

Av//Rv: ***ΤΕΜΠΟΡΕ◦GVBER(_ _ _)ΡΙ // *ΜΟΝΕΤΑ◦REG(_ _ _)ΓΑΡΙΕ**; Legendă avers inedită pentru emisiunile de Baia Mare: „...ΟΡΕ◦GVB...” în loc de „...ΟΡΕ◦ΙΟ◦GVB...”. Numele guvernatorului a fost eliminat din textul legendei; Frynas, nr. H.32.4; Gyöngyössy, nr. 1095; Unger, nr. 486; Pohl, nr. 177-9, 177-10; Huszár, nr. 620, 623; CNH II, nr.157A.

22. **Ω – ✱** (marcă colectivă); 284,1 ‰ Ag; 0,84 g; $\swarrow$; 16,5 x 17,2 mm.

Av//Rv: *** (_)ΜΠΟΡΕ◦GVBERΗΑΤΟΡΙ // *ΜΟΝΕΤΑ◦REG(_ _ _ _)ΡΙΕ◦**; Se păstrează observația de la nr. 21 cu privire la legenda avers; Ibidem nr. 21.

Kremnitz / Körmöcbánya / Kremnica (1447-1451)

23. **Η – Ρ** (marcă colectivă); 302,3 ‰ Ag; 0,88 g; $\swarrow$; 17,2 x 17,1 mm.

Av//Rv: ***ΤΕ(_)ΟΡΕ◦ΙΟ◦(_)ΒΕΡΗΑ // *ΜΟΝΕ(_ _ _ _ _)VΗΓΑΡΙΕ**; Frynas, nr. H.32.4; Unger, nr. 486; Pohl, nr. 177-8; Huszár, nr. 620; CNH II, nr.157A.

Obol tip leu încoronat: Leu încoronat rampant spre stânga, aparent boem, cu coadă dublă, împletită cu interspații libere (Av) / Cruce patriarhală ancorată (Rv)

Neustadt (Frauenbach) / Nagybánya / Baia Mare (1447-1452)

24. **⚡** – **⚡** (marcă colectivă); 313,9 ‰ Ag; 0,21 g; ⚡; 11,5 x 11,1 mm. Frynas, nr. H.32.9; Unger, nr. 490; Pohl, nr. 178-4; Huszár, nr. 622; CNH II, nr.158A.

Dinar tipul leu neîncoronat: Leu rampant spre stânga, aparent boem, cu coadă dublă, împletită cu interspații libere (Av) / Cruce patriarhală ancorată (Rv)

Offen / Buda (1451-1452)

25. **⚡** - **⚡** (Iohannes Münczer ?); Cu (5,4 ‰ Ag); 0,85 g; ⚡; 17,6 x 17,0 mm.
Av//Rv: *(_ _)ΜΡΟΡΕ(_)ΒΒΕΡΗΑΤΟΡΙ(_)// (_)ΟΗΕΤΑ°ΡΕΓΗ°VΗΓΑΡΙΕ; Legendă avers inedită pentru emisiunile de Buda datate 1551-1552, tipul leu neîncoronat; Frynas, nr. H.32.6; Gyöngyössi, nr. 1093; Unger, nr. 487; Pohl, nr. 179; Huszár, nr. 623; CNH II, nr. 157C.

26. **⚡** - **⚡** (Iohannes Münczer ?); Cu (0,0 ‰ Ag); 0,99 g; ⚡; 16,6 x 17,4 mm.
Av//Rv: *ΤΕΜΡΟΡΕ°GΒΒΕΡΗΑΤΟΡΙΣ // ⚡ΜΟΗΕΤΑ°ΡΕΓΗ°VΗΓΑΡΙΕ; Se păstrează observația de la nr. 25 cu privire la legenda avers. Ibidem nr. 21.

Obol tip leu neîncoronat: Leu rampant spre stânga, aparent boem, cu coadă dublă, împletită cu interspații libere (Av) / Cruce patriarhală ancorată (Rv)

Offen / Buda (1451-1452)

27. **⚡** - **⚡** (Iohannes Münczer ?); 352,0 ‰ Ag; 0,36 g; ⚡; 13,3 x 13,0 mm.
Frynas, nr. H.32.10; Unger, nr. 491; Pohl, nr. 180; Huszár, nr. 624; CNH II, nr.158B.

Primele șaisprezece exemplare (Catalog, nr. 1-16), datate în anul 1446, sunt dinari de tip heraldic care corespund modelului iconografic utilizat și în perioada *Interregnum*-ului¹⁰. Această asociere a simbolurilor heraldice maghiare în care, pe cele două suprafețe ale monedelor erau reprezentate scutul arpadian, respectiv crucea patriarhală cu brațe în ancoră, a fost introdusă pentru prima dată ca urmare a reformei *monetei major* a regelui Sigismund de Luxemburg, din anul 1427¹¹. Prin decizia Dietei de la Rákos, din 6 iunie 1446, Ioan de Hunedoara a fost ales în calitate de regent, primind titlul de guvernator al regatului maghiar și odată cu acesta și prerogativele asociate, inclusiv dreptul de a bate monedă: *jus monetarium* sau *Münzregal*¹². Știut fiind că

10. Aprilie 1445 – martie 1446; Pohl 1982, p. 66.

11. Huszár 1979, p. 12; Pohl 1982, p. 24.

12. Pohl 1970a, p. 51.

adunarea generală a stărilor devenise singurul organ decizional cu privire la calitatea sau aspectul monedelor regale¹³, se pare că regentului Ioan i s-a acordat, la alegerea sa din anul 1446, „o autoritate regală limitată [...], nu i se cuvenea suprema autoritate judiciară a regelui și nici administrarea problemelor financiare regale”¹⁴. Dovadă în acest sens stau și emisiunile monetare de argint ale anului 1446, emisiuni de tranziție la care se păstrează atât iconografia cât și etalonul metrologic al dinarilor bătuți în perioada *Interregnum*-ului (1445-1446), cu singura deosebire că în legendele monedelor este menționat numele și titlul guvernatorului.

Mai multe schimbări privind aspecte practice ale guvernării regatului s-au hotărât de către dietă, în anul următor¹⁵. Astfel, în monetările regale s-a aplicat, începând cu anul 1447, o reformă a monedei de argint, constând în introducerea unui dinar de tip nou¹⁶ care urma să fie „același pentru toată țara”¹⁷. Cu excepția informațiilor privitoare la cursul de schimb¹⁸, nu se cunosc izvoare scrise cu privire la caracteristicile noilor monede însă, cel mai probabil, așa cum rezultă din măsurătorile arheometrice¹⁹, etalonul metrologic și calitativ al noilor monede s-a dorit a fi similar celui al dinarului cu vultur²⁰, a cărui reformă reușise în Transilvania, în anul 1444²¹. Remarcabil prin unicitate în istoria artei monetare gotice, în regatul maghiar, acest nou tip a fost clasificat de Huszár în categoria dinarilor de tip heraldic sub denumirea de „dinar leu”²². Caracteristicile sale, sub aspect iconografic, constau în reprezentarea pe avers a unui leu rampant cu coadă dublă, împletită cu interspații libere, aparent boem, iar pe revers, crucea patriarhală, în ancoră. Astfel de emisiuni s-au bătut pentru Ioan de Hunedoara în mai multe variante stilistice, atât sub aspect iconografic cât și al legendei, fiind datate, după caz, până la finele anului 1452. În cadrul lotului de monede studiat, unsprezece exemplare se încadrează în această categorie. Opt dintre ele, șapte dinari (Catalog, nr. 17-23) și un obol (Catalog, nr. 24), corespund din punct de vedere iconografic variantei stilistice „leu încoronat” iar celelalte trei, doi dinari (Catalog, nr. 25-26) și un obol (Catalog, nr. 27), au fost identificate ca aparținând variantei „leu neîncoronat”, variantă datată în perioada 1451-1452, la sfârșitul regenței²³.

---

13. Dieta de la Buda, din mai 1439; Engel 2011, p. 304.

14. Engel 2011, p. 313.

15. Engel 2011.

16. Pohl 1970a, p. 52-53 cu bibliografia.

17. În scrisoarea trimisă de guvernator în anul 1447 către camera monetară din Pressburg (Bratislava), odată cu informarea cu privire la introducerea noilor monede de argint, este menționată și rata de schimb a acestora: 1 florin de aur = 200 dinari = 400 oboli. Documentul a fost publicat de Ortvy T.: *Gesehichte der Stadt Pressburg*, 1893; Pohl 1970a, p 53, nota nr. 20.

18. Pohl 1970a, p 53, nota nr. 20.

19. Catalog, nr.17-27 și Anexa 1. *Analiza metalografică a monedelor*. Analizele arheometrice au fost efectuate de către dr. Dragoș Mirea, căruia îi mulțumim pe această cale, cu un spectrometru Bruker Tracer S1 Titan cu anod de Rodiu.

20. Pentru comparație, a se vedea și în cataloagele și anexele cu privire la analizele FRX, din cele două publicații anterioare ale autorului, cu privire la monedele din epoca lui Ioan de Hunedoara; Dumitrache, Mirea 2019; Dumitrache, Mirea 2020.

21. Dumitrache, Mirea 2019, p. 391 cu bibliografia.

22. Huszár 1963, p. 15-17.

23. Pohl 1970a, p. 54.

Analiza stilistică a monedelor a scos în evidență o serie de concluzii inedite cu privire atât la caracteristicii comune activității monetare în Transilvania, în vremea regenței, cât și specifice fiecărui centru monetar transilvănean. Cristalizarea unor astfel de concluzii a fost posibilă doar prin prisma corelării rezultatelor analizei numismatice a exemplarelor inedite, în contextul surprins de izvoarele scrise, contemporane perioadei. Reforma monedei de argint care a început în anul 1444, la Sibiu, în Camera monetară a Transilvaniei²⁴ a contribuit la organizarea și dezvoltarea unei capacități de producție monetară locală, guvernată, se pare, pe baza unui bun sistem de control al calității monedelor. În cazul celor 16 dinari datați în anul 1446, se remarcă utilizarea unor legende avers caracteristice anumitor centre de producție monetară. Astfel, la cele opt monede provenind din monetăria de la Sibiu (Catalog, nr. 2-9), monetărie patronată de Camera Monetară a Transilvaniei, se remarcă utilizarea exclusiv a legendei avers: „**TEMPORE - IOHANNIS**”, spre deosebire de celelalte opt care provin din camerele monetare de la Buda (Catalog, nr. 1) și Baia Mare (Catalog, nr. 10-16), unde textul legendei avers este de tipul: „**TEMPORE - IOGVBER**”. Acest format al legendei avers: „**TEMPORE - IOHANNIS**” a fost publicat în premieră, abia în anul 2007, de către M. Gyöngyössy care a asociat-o exclusiv mărcii sibiene a comitelui camerar Christophorus Italicus de Florentia: „**h - ***”²⁵. Drept urmare a cercetărilor recente ale istoriei monetare medievale, în spațiul actual al Slovaciei unde au funcționat camerele monetare de la Kremnica (Kremnitz) și Košice (Kassa), a fost menționată și legenda „**TEMPORE - IOHANNIS**”, însă ca variantă aleatorie a tipului „**TEMPORE - IOGVBER**” și fără a fi asociată unei anumite monetării, camere monetare sau magistr²⁶. În baza analizei materialului numismatic disponibil dar și a analizei extinse a imaginilor și descrierilor disponibile în bibliografia de specialitate, în baze de date digitalizate și în cataloage ale licitațiilor²⁷, concluzia noastră este că această legendă a fost utilizată exclusiv pentru emisiunile Camerei monetare a Transilvaniei din anul 1446, emisiuni care proveneau din atelierele monetare de la Sibiu, Brașov și Sighișoara. În cazul monetării de la Sibiu, această legendă este asociată tuturor mărcilor monetare cunoscute pentru emisiunile dateate 1446²⁸: „**h - ***” (Catalog, nr. 2-6), „**h - P**” (Catalog, nr. 7-8), „**h - R**” (Catalog, nr. 9), „**h - R**”²⁹ și „**h -**”³⁰. Relevanța volumului de monede disponibil studiului, în vederea oferirii unei asigurări rezonabile în formularea concluziilor, este confirmată și prin comparabilitatea eșantionului aflat în cadrul colecției analizate cu cele disponibile în spațiul digitalizat³¹.

24. Dumitrache, Mirea 2019, p. 391.

25. Gyöngyössy, Winter 2007, p. 27-28, 92, nr. 1090, 1091.

26. Hunka 2009, p. 71.

27. Pentru o asigurare rezonabilă în formularea acestei ipoteze, în completarea surselor bibliografice, menționăm investigarea bazei de date „Coin Archives Pro”, cu privire la rezultatele licitațiilor din ultimii 15 ani în care au fost listate monede atribuite lui Ioan de Hunedoara; <https://pro.coinarchives.com/>.

28. A. Pohl a publicat patru dintre acestea; Pohl, 1982, nr. 175-3 (h-A), 175-4 (h-P), 175-5 (h-x), 175-10 (h-n). Cel de-al cincilea tip (h-), a fost recent publicat în catalogul licitației nr. 49 din 16.11.2019, lot. nr. 278, organizată de Pannonia Terra Numizmatika.

29. Pannonia Terra Numizmatika, licitația nr. 33 din 05.11.2011, lot nr. 255.

30. Pannonia Terra Numizmatika, licitația nr. 49 din 16.11.2019, lot. nr. 278.

31. Cataloagele casei de licitații Pannonia Terra Numizmatika s-au dovedit cea mai completă și constantă sursă de date cu privire la astfel de emisiuni monetare, permițându-ne realizarea unei analize statistice a tipurilor de dinari atribuiți lui Ioan de Hunedoara care au fost listați în perioada: 2009-2020 (Anexa 2).

Un format specific al legendei de avers a fost identificat, de asemenea și la unele emisiuni atribuite camerei monetare de la Baia Mare. Astfel, așa cum se remarcă la două dintre exemplarele analizate (Catalog, nr. 15-16), reprezentarea legendei de avers începe în sens trigonometric, de la ora 6 (☺) și nu de la ora 12 (☯), ca la toate celelalte exemplare de Baia Mare, Sibiu sau Buda. În cazul ambelor exemplare, acest tip de legendă este asociat mărcii monetare „**n- A**”, marcă unde inițiala A este reprezentată prin însemne monetare prezentând variante grafice de tipul: „**H**” sau „**A**” și este de asemenea întâlnit în mod uzual la toate exemplarele de tipul „n-A” prezentate în publicații sau cataloage ale licitațiilor. Notă discordantă face, însă, exemplarul nr. 14, exemplar unic, care deși este de tipul „n-A” se caracterizează prin reprezentarea clasică a legendei avers (☯), ca și în cazul celorlalte tipuri cunoscute, provenind de la Baia Mare: „**n-^l**”, „**n- n**”, „**n- ***” și „**n- C**”. În cazul acestui exemplar se remarcă totuși o variație stilistică a însemnului monetar reprezentând inițiala A: „**H**”. Această variație poate fi asociată atât unui aspect practic legat de grafia rezultată la gravarea matriței respective cât și intenției comitelui camerar de a marca o emisiune monetară specifică, atribuită unui anume concesionar. De remarcat este faptul că A. Pohl atribuie toate emisiunile semnate prin variantele stilistice de tipul: „**H**” sau „**A**”, lui Aylhart³², comitele camerar de Baia Mare, cunoscut în ianuarie 1446 și sub numele de Eylhardy³³. Tot inițiala A este utilizată în epocă pentru marcarea propriilor emisiuni și de către florentinul Antonius Italicus, tot un apropiat al guvernatorului³⁴. Se demonstrează astfel că utilizarea sistemului de marcarea diferențiată a legendelor a reprezentat la Baia Mare o practică de menținere a controlului activității monetare în cazul în care concesionari/magistrați monetari diferiți utilizau același însemn monetar sau însemne similare, pentru identificarea în circulație a propriilor emisiuni. O situație similară se cunoaște în cazul monetăriei brașovene, unde, tot în epoca lui Ioan de Hunedoara, în perioada 1440-1441, se utiliza reprezentarea retroversă a inițialei C: „**D**” pentru a face diferența de marca monetăriei din Košice (Cassovia), care utiliza în marcajele monetare aceeași inițială C, reprezentată normal:

„**C**”³⁵:

În activitatea camerei monetare a Transilvaniei, încă din perioada 1444-1445, s-a dovedit că sistemul de reprezentare a legendelor era strâns legat de contextul, respectiv decizia politică și se reflecta în sistemul de control al producției monetare³⁶, sistem pe care Ioan de Hunedoara se pare că-l prețuia în mod deosebit. Experiența, respectiv relațiile italiene ale celor doi florentini, Christophorus și Antonius, care puteau importa tehnologie, unelte specifice și meșteri monetari cu experiență, din Italia, erau, astfel, vitale pentru succesul planurilor guvernatorului. Analizând chiar exemplul monetărie din Florența, L. Travaini sublinia recent importanța găsirii și păstrării meșterilor monetari cu

32. Pohl 1982, Tabelul 90, nr. 175-6; Pohl 1970a, p. 52 cu bibliografia.

33. „In praesentia providorum Virorum, Judicis et Juratorum Civitatis nostrae praefatae Rivuli Dominarum et Camerarii nostri Eylhardy”; Lengyel 2013, p.22 cu bibliografia.

34. La scurt timp după alegerea sa, guvernatorul înființează o camera monetară și minieră la Cluj, pe care o și concesionează celor doi antreprenori florentini, Christophorus Italicus și Antonius Italicus; Gündisch 1993, p. 242.

35. Dumitrache, Mirea 2020, p. 90 (nr. 2-3), 93; Pohl 1982, Tabelele: 64-69, 82-85.

36. Diferențierea emisiunilor postume, de Sibiu ale dinarilor cu vultur atribuiți lui Vladislav I, pe baza formatului legendelor avers; Dumitrache, Mirea 2020, p. 99-101.

experiență, în Evul Mediu, capabili să asigure o funcționare eficientă a atelierelor monetare, pe termen lung și o administrare judicioasă a metalului prețios³⁷.

Rezumând astfel concluziile etapei de tranziție, a anului 1446, rezultă că cei doi florentini au reluat în numele lui Ioan de Hunedoara procesul de reorganizare a activității monetare în tot spațiul Transilvaniei, proces început de Christophorus la Sibiu încă din anul 1443. Revenirea la sistemul monetar bimetalist, centralizarea producției monetare a guvernatorului în Transilvania și planificarea reorganizării acesteia în cele trei centre urbane: Sibiu, Baia Mare și Brașov nu au reprezentat însă decât elementele caracteristice etapei pregătitoare pentru reforma dinarului leu din anul 1447.

Principala caracteristică, sub aspect spațial, al reorganizării activității monetare în Transilvania, începând cu anul 1447, constă în reechilibrarea capacităților de producție a monedei de argint între cele trei centre monetare, cu accent pe o creștere a rolului monetăriei brașovene. Marca monetară a lui Christophorus apare astfel și pe aceste emisiuni (Catalog, nr. 17-18), dovedind implicarea sa în reorganizarea monetăriei brașovene, după cele de la Sibiu și Baia Mare. Brașovul, principalul competitor al Sibiului în relațiile comerciale cu Țările Române, devine astfel o importantă bază logistică, nu doar în furnizarea armelor și echipamentelor necesare susținerii campaniei militare în Țara Românească³⁸, din noiembrie - decembrie 1447³⁹, ci și în controlul și asigurarea economiei monetare necesare acestei piețe pe care guvernatorul o dorea afiliată sistemului monetar ungar, dar care se afla deja sub o puternică presiune a monedei otomane⁴⁰. După ocuparea orașului Târgoviște, într-o scrisoare datată 4 decembrie 1447 și adresată capitlului de Alba, Ioan de Hunedoara enumera printre titlurile sale și pe cel de „voievod al părților transalpine” iar la orașul Târgoviște se referea ca fiind „cetatea noastră”⁴¹. Pohl a atribuit chiar o emisiune monetară de oboli ca fiind produsă de Christophorus în atelierele monetare brașovene⁴², special pentru piața monetară a Țării Românești „unde ar fi trebuit să substituie ducații munteni”⁴³. Argumentul său principal - pe lângă considerentele legate de iconografia atipică a acestei emisiuni, unde crucea patriarhală este înlocuită de crucea Sf. Andrei mobilată cu două coroane, în cartierele 1 și 2 - se raporta la textul unei scrisori publicată de Docan în anul 1910⁴⁴, prin care guvernatorul le acorda mandat brașovenilor „să se înțeleagă cu sibienii și cu oamenii de

---

37. „Il personale della zecca non era sempre stabile, per esempio a Firenze veniva assunto per il periodo di sei mesi, durata in carica delle magistrature rispettivamente per l'oro e per l'argento, e non sempre veniva confermato nei mesi successivi. Dove il personale era stabile l'inattività temporanea della zecca, anche per lunghi periodi, poteva portare serie difficoltà: il personale operaio, anche specializzato, era generalmente pagato sulla base del metallo lavorato, e quindi le difficoltà erano notevoli quando la zecca era inattiva.”; Travaini 2007, p. 497.

38. La 17 și 23 noiembrie 1447, Ioan de Hunedoara emitea documente din cetatea Brașovului, de unde cumpără și echipament militar: „o platoșă și opt scuturi”; Pall 1963, p. 1052-1053.

39. Pall 1963, p. 1053.

40. Asprii din vremea primei domnii a lui Murad al II-lea se aflau în circulație, la mijlocul secolului al XV-lea, nu numai în Țara Românească; Nicolae 2003, p. 40-41 cu bibliografia, ci și în Transilvania; Nicolae, Popa 1992, p. 139, 145; Oberländer-Târnoveanu, Rădulescu 1994, p. 92-93; Nicolae 2003, p. 50.

41. Pall 1963, p. 1052; Mureșanu 2001, p. 53.

42. Huszár 1979, nr. 625; Pohl 1982, nr. 181.

43. Pohl 1970a, p. 54.

44. Pohl 1970a, cu bibliografia.

frunte din Țara Românească” astfel încât să ducă la îndeplinire dispozițiile sale cu privire la monedele care să circule în acele „părți transalpine”⁴⁵.

Semnificația acestui document dat din Timișoara în februarie-martie 1448⁴⁶, alături de o altă scrisoare transmisă tot brașovenilor de Ioan de Hunedoara, în octombrie 1452⁴⁷, este pusă, prin prisma cercetărilor numismatice recente, în contextul momentului de cumpănă de la jumătatea secolului al XV-lea, în care devalorizările repetate ale monedei regatului maghiar contemporane pătrunderii asprului otoman au condus la replierea treptată a pieței muntene de la nord de Dunăre către sistemul monetar otoman⁴⁸. Așa cum rezultă din analiza compozițională a dinarilor leu din perioada 1447-1451 (Anexa 1) finețea medie a acestora este de 326‰ (5 lotoni), un etalon net inferior asprilor otomani a căror finețe ajungea în vremea respectivă și la 980‰ (16 lotoni). Producția monetară aducea venituri substanțiale camerelor regale, în cazul monedei de argint și cu cât piețele pe care se impunea se extindeau, aceste venituri creșteau exponențial. Pe de altă parte, exportul monedei de aur în schimbul unor intrări masive de monedă de argint depreciată sau chiar asprii provenind din Țara Românească sau din spațiul balcanic în ansamblu, ar fi prejudiciat stabilitatea economiei monetare din regat. Din acest motiv, în scrisoarea sa din februarie 1448, Ioan de Hunedoara solicita limitarea exportului de aur în Muntenia: „[...] florenos petere pro precio talium non debeatis” și impunerea în circulația transfrontalieră a monedei sale de argint pe care o numea „nostra presens pecunia”, respectiv a dinarului leu, acea „monedă unică” adoptată prin Dieta din anul 1447. Pentru a-și pune în practică această politică monetară, guvernatorul trebuia să asigure la Brașov, nodul nevralgic al relațiilor comerciale cu Țările Române, funcționarea unui centru de producție monetară cu o capacitate și o misiune adecvată aspirațiilor sale.

În cadrul lotului de monede studiat au fost identificate două exemplare provenind din atelierele brașovene. La exemplarul cu nr. 18 din Catalog, legenda este conformă etalonului comun pentru toate monetăriile regale controlate de guvernator: „**TEMPORE IOGVBERNATO**”⁴⁹. Nu același lucru se poate spune însă despre exemplarul cu nr. 17, monedă ce poartă aceeași marcă a camerarului Chistophorus (**Α-***), ca și la exemplarul nr. 18, dar o legendă avers inedită: „**IOHANNI DE HVGVBERNAT**”. Atât investigațiile numismatice cât și analizele arheometrice indică fără îndoială că este un

---

45. „Iohannes de Hwnyad, regni Hungarie gubernator. Prudentes et circumspecti viri, grate nobis dilecti. Quia nos id disposuimus quod in partibus Transalpinis, sicuti hic nostra presens pecunia currere debeat et valeat, committimus ergo vobis quatenus cum civibus Cibiniensibus et hominibus pociorum Transalpinarum in simul convenire inter hecque diligenter tractatum habere debeatis, ut, dum vos in ipsorum medium res vestras venales quascumque adducitis, ab eisdem florenos vel vzperas petere pro precio talium non debeatis, sed super premissis parvis pecunis presentibus vendere diligenter eisdem debeatis. Eisdemque nos scripsimus ut et ipsi pro precio rerum suarum quas ab eisdem comparare volueritis, premissam parvani pecuniara recipient et florenos vel uzperas pro ipsorum rebus comparabilibus non petant. Secus ergo in premissis non facturi.”; Docan 1910, p. 523-524.

46. După N. Docan, scrisoarea este datată 7 martie 1448 (Docan 1910, p. 523-524), iar după F. Pall, este datată 29 februarie (Pall 1963, p. 1052).

47. Docan 1910, p. 524.

48. Vilcu, Grămăticu 2002, p. 184-186; Nicolae 2003, p. 52-53.

49. Frynas 2015, nr. H.32.4; Gyöngyössy 2007, nr. 1093, 1095; Unger 1997, nr. 486; Pohl 1982, nr. 177; Huszár 1979, nr. 620; Réthy 1899, nr. 157A.

exemplar autentic⁵⁰. Moneda a fost relativ bine conservată iar prezența elementelor urmă ca aurul, plumbul și stibiul la care se asociază și ușoare urme de mercur indică utilizarea tehnicilor de prelucrare a argintului contemporane acesteia⁵¹. Mai mult, nu poate fi vorba despre o probă monetară sau o eroare de batere deoarece a mai fost identificat un exemplar de același tip a cărui ștanță este diferită⁵², indicând asocierea acestui tip unei emisiuni de serie care respectă etalonul de finețe și iconografia dinarului leu adoptat în anul 1447, cu excepția variației de text a legendei avers. Singura explicație pentru o astfel de emisiune care contravine, în parte, deciziei luate de dietă, ar fi aceea că a fost bătută pentru a circula într-o piață adiacentă regatului, respectiv în Țara Românească. Introducerea titlului nobiliar al guvernatorului în legendă, cel mai probabil, nu a fost întâmplătoare. Pentru monedele care circulau în spațiul regatului ungar, un format similar al legendei, incluzând titlul nobiliar „de Hunedoara”, aveau florinii de aur care se băteau exclusiv la Baia Mare: „IOHANNES·D·H·W·R·VNGARIE·GVB”⁵³. Cum exportul de florini era restricționat pentru Țara Românească, funcția de propagandă cu privire la numele, titlurile nobiliare și dreptul de a bate monedă aparținând guvernatorului trebuia îndeplinită printr-o legendă adecvată a acestor „dinari munteni”. O situație similară se întâlnește și la Kremnitz unde Giskra adoptă aplicarea dublului standard al legendelor și bate dinari leu, după 1447, atât în numele guvernatorului cât și în numele moștenitorului tronului, viitorul rege Ladislau al V-lea⁵⁴.

Acest tip inedit al dinarilor de Brașov atribuiți lui Ioan de Hunedoara nu poate fi decât acea „verigă lipsă” pe care A. Pohl o intuia în studiile sale⁵⁵. Nu este vorba însă despre un obol, ci despre un dinar bătut începând cu anul 1447, special pentru piața monetară a Țării Românești, dar cu aceeași valoare și putere circulatorie ca și celelalte emisiuni ale dinarului leu, contemporane. Această ipoteză nu exclude posibilitatea ca, ulterior, în perioada 1451-1452, astfel de oboli dedicați comerțului cu Țara Românească să fi fost bătuți la Brașov, așa cum afirmă A. Pohl⁵⁶, pentru a completa acel necesar de „parvani pecunia” destinat plăților mărunte. Acest tip de obol este datat chiar de autor în perioada 1451-1452, ca urmare a asocierii sale la iconografia leului neîncoronat⁵⁷, în timp ce la noul tip de dinar apartenența la specia iconografică a leului încoronat care-l încadrează în grupa cronologică 1447-1451, este evidentă (Planșa II, nr. 17). Titlul monedei, în argint de 500‰ (8 lotoni), net superior mediei de 5 lotoni care a rezultat din analizele metalografice ale celorlalți dinari leu (Anexa 1, nr. 18-23) și este confirmată și

---

50. Asocierea metalografică a plumbului, stibiului și aurului reprezintă un indicator al provenienței transilvănene a minereului de argint utilizat la producerea monedelor. Concentrația plumbului confirmă și faptul că separarea argintului s-a făcut prin metoda cupelării, în care rafinarea nu a fost foarte îngrijită; Constantinescu *et alii* 2005, p. 393; Constantinescu *et alii* 2009, p. 486; Tătaru, Georgescu 2012, p.126; Dumitrache, Mirea 2019, p. 390.

51. Urmele de mercur ar putea proveni dintr-o amalgamare accidentală, foarte ușor de realizat în condițiile în care această metodă se utiliza în perioada medievală și la extragerea din minereu a argintului, nu numai la albirea (argintarea) monedelor din bronz sau din cupru; Constantinescu *et alii* 2005, p. 393, 396.

52. Pannonia Terra Numizmatika, licitația nr. 43 din 19.11.2016, lot nr. 240.

53. Pohl 1970a, p. 52; Huszár 1979, p. 99; Lengyel 2013, p. 98-101.

54. Huszár 1964, p. 53.

55. Pohl 1970a, p. 54; Pohl 1982, nr. 181.

56. Pohl 1970a, p. 54; Pohl 1982, nr. 181.

57. Pohl 1970a, p. 54; Pohl 1982, nr. 181.

din referințe bibliografice⁵⁸, pledează, de asemenea, pentru o datare apropiată de începutul grupeii cronologice, respectiv anul 1447. La finele lunii decembrie 1447, după încheierea campaniei din Țara Românească, Ioan de Hunedoara se afla la Brașov de unde emitea acte în legătură cu diverse chestiuni de natură economică, juridică sau financiară adresate brașovenilor sau sașilor bârșeni, în general⁵⁹. Intervalul cronologic prin care pot fi datate aceste emisiuni ale „dinarilor munteni” ai guvernatorului nu poate fi încheiat, însă, mai târziu de vara anului 1448, când aflăm din izvoare că Ioan de Hunedoara se referea la Vladislav al II-lea ca fiind „Ilustrul principe, domnul Vlad, voievodul transalpin”⁶⁰, recunoscându-i astfel autoritatea în Muntenia. Moneda ungară a continuat să circule și după anul 1448 în ținuturile transalpine pentru că abia în octombrie 1452 aflăm dintr-o altă scrisoare a lui Ioan de Hunedoara către brașoveni că acesta le interzice lor și tuturor locuitorilor din Țara Bârșei să mai încheie tranzacții, în comerțul cu Țara Românească, în „moneda veche” sau în aspri și ducați munteni, urmând ca „o monedă nouă și invariabilă să umble în toată țara”⁶¹.

Simultan cu Brașovul, în etapa cronologică 1447-1451 Sibiuul a bătut monedă de argint urmând exclusiv standardul iconografic și metrologic adoptat de dietă în anul 1447. Diversitatea mărcilor sale, identificate pe monede, așa cum rezultă din studiul exemplarelor analizate (Catalog, nr. 19-20), indică un volum semnificativ al producției monetare, determinat, probabil, de înființarea unor noi ateliere gestionate în concesiune. Cele două monede de Sibiu analizate sunt ambele exemplare unice, având marcaje de monetărie inedite. În cazul exemplarului nr. 20, marcajul din cartierul patru trasat de crucea patriarhală, cartier destinat mărcii magistratului monetar sau concesionarului, este reprezentat tot de inițiala orașului, văzută în imagine răsturnată (**h-U**). Această emisiune nu poate fi decât una comună, atribuită membrilor patriciatului sibian care la data respectivă alcătuiau consiliul orașului⁶², fiind astfel și prima de această natură, identificată pentru etapa 1447-1451. Celelalte trei tipuri de mărci de Sibiu cunoscute anterior sunt mărci individuale. Două dintre acestea au fost atribuite italicilor, respectiv antreprenorilor florentini, Antonius Italicus: (**h-A**)⁶³ și Christophorus: (**h-G**)⁶⁴, magistrați ai camerei monetare și miniere de la Cluj⁶⁵, iar cea de-a treia, unui renumit monetar sibian, încă din vremea lui Sigismund de Luxemburg, Simon de Cibinio: (**h-S**)⁶⁶. Acesta concesionase în anul 1446 de la Ioan de Hunedoara, domeniile metalifere din munții

---

58. Pohl 1970a, p. 52.

59. Acestea sunt datate în 16, 23 și 26 decembrie 1447; Pall 1963, p. 1053.

60. Într-o scrisoare adresată brașovenilor, din 7 august 1448, Ioan de Hunedoara îl numea pe Vladislav al II-lea „Ilustrul principe, domnul Vlad, voievodul transalpin”; Pall 1963, p. 1060.

61. Extras din scrisoarea lui Ioan de Hunedoara datată 21 Octombrie 1452; Docan 1910, p. 524 cu bibliografia.

62. În perioada 1447-1448, primarul Sibiului este necunoscut însă între anii 1449-1453 a fost primar Jakobus; Sigerus 2016, p. 100, acel *magister Jakobus*, concesionar al camerei monetare și miniere de la Sibiu, în anul 1444; Dumitrache, Mirea 2019, p. 383 cu bibliografia.

63. Huszár 1979, nr. 620; Pohl 1982, nr. 177-6.

64. Pohl 1982, nr. 177-11.

65. “[...] Cristhophoro et Antonio Italicis de Florencia camarariis cusionis monetariorum et cimentariorum nostrorum de Cluswar [...]”; Urkundenbuch, vol. V, doc. 2550, p. 175-176.

66. Huszár 1979, nr. 620; Pohl 1982, nr. 177-7.

Zărandului, domenii ereditare ale Corvinilor⁶⁷. Continuarea implicării patriciatului sașilor sibiieni în producția monetară și după 1447 infirmă o altă ipoteză a lui A. Pohl, conform căreia Ioan de Hunedoara le-ar fi discreditat încrederea sa, în favoarea brașovenilor, din cauza loialității consecvente a orașului Sibiu pentru partida habsburgică⁶⁸. Cea de-a doua marcă inedită pentru emisiunile de Sibiu din etapa 1447-1452, include alături de inițiala monetăriei și însemnul cruciat, cel mai reprezentativ pentru emisiunile de argint ale lui Christophorus: „**h-***” (Catalog, nr. 19). Prin această descoperire se confirmă că în perioada 1447-1451, florentinul era implicat în mod direct, simultan, în activitatea monetăriei din întreg spațiul transilvan. Marca sa cruciată o întâlnim, astfel, atât la Sibiu (**h - ***) cât și la Brașov (**α-***) și Baia Mare (**h-***)⁶⁹. Cu toate acestea se remarcă interesul său special pentru orașul Sibiu, unde și-a semnat emisiunile cu ambele mărci care-i sunt atribuite pentru emisiuni de argint: atât inițiala „**h**” cât și însemnul cruciat „*****”⁷⁰. Posibile explicații privind această diversificare a marcajelor utilizate ar indica semnarea unor ediții având cronologie diferită sau având o destinație specială cum ar fi trezoreria regală sau punerea acestora direct în piața locală. Christophorus s-a integrat foarte bine în societatea sașilor sibiieni unde a preluat camera monetară pentru prima dată în anul 1443, odată cu dobândirea statutului de *conconvivis*, prin căsătorie⁷¹. Casa sa se afla situată în Piața Mare, între casele patricienilor Oswald Wenzel și Martin Remser și se păstrează și astăzi fiind cunoscută drept *casa monetăriei*. Relațiile sale în rândul patriciatului sibian, cultivate și dezvoltate în vremea lui Ioan de Hunedoara, au continuat și după preluarea coroanei de către Ladislau al V-lea. În anul 1456 este desemnat de către rege drept camerar minier și monetar la Sibiu, împreună cu Oswald Wenzel, devenit primar al orașului, și cu Nicolaus de Wagio, fiul italianului Matthäus Baldi, iar în anul 1463 se mută la Baia Mare pentru a prelua camera monetară și minieră, dar și statutul de *nobilis*⁷².

Activitatea monetară la Baia Mare a continuat în etapa 1447-1451, la fel de intens ca și în etapa premergătoare reformei, în anul 1446. Complementar producției de florini care a fost centralizată exclusiv în această monetărie, producția monetară de argint este reprezentată acolo prin două categorii de emisiuni cunoscute: dinari leu care poartă marca

---

67. Într-o scrisoare din anul 1446, Ioan de Hunedoara solicită voievodului Moga din Zărand să-i permită monetarului Simon din Sibiu să exploateze nisipurile aurifere de la Baia de Criș: „Nos Johannes de Hunyad, Regni Hungariae Gubernator, vobis nobilibus viris Moga Wayda, item Officiali Castris de Maroth in Oppido Keresbanya constituto et suis pertinentiis residente harum serie firmiter committimus, quatenus a modo et deinceps Magistrum Symonem cusorem florenorum auri in civitate Cibiniensi commoraotem in laboratione et cultura lavatura auri in dieta Keresbanya habitae, quae sua fore perhibetur, pro nobis utpote laborantem, in nullo impedire, molestare, seu quovismodo perturbare et damnificare praesummatis, quin immo hujusmodi lavaturam auri sibi libere et pacifice colere et laborare, ae negotia sua ibidem exercere permittatis, et permitti faciatis. [...]”; Hurmuzaki 1890, p. 729-730, doc. 604.

68. În războiul civil purtat de regina Elisabeta, văduva regelui Albert de Habsbug (1439-1437) cu regele Vladislav I (1440-1444), pentru succesiunea la tronul regatului ungar; Pohl 1970a, p. 52.

69. Pentru Brașov, a se vedea discuția de la analiza exemplarelor nr. 17 și 18 din catalog iar pentru Baia Mare: Huszár 1979, nr. 620; Pohl 1982, nr. 177-9.

70. A. Pohl a încercat o interpretare a acestui sigiliu personal al florentinului atribuindu-i două posibile semnificații: „victoria crucii asupra semilunei otomane” sau „fiu al lui Dumnezeu”; Pohl 1965, p. 256.

71. Gündisch 1993, p. 242. Aducem pe această cale mulțumiri doamnei Lidia Gross din cadrul Institutului de Istorie al Academiei Române „George Bariț” din Cluj Napoca pentru sprijinul și îndrumarea acordată în identificarea resurselor bibliografice.

72. Gündisch 1993, p. 242.

lui Christophorus (☩-✠)⁷³ și emisiuni de dinari și oboli a căror marcă este comună, o marcă specifică monetăriei băimărene: steaua cu șase raze (☩- ✠)⁷⁴. Pentru toate aceste emisiuni, iconografia este cea specifică etapei 1447-1451, de tip leu încoronat. În cadrul lotului de monede studiat au fost identificate două exemplare de dinari purtând marca comună a monetăriei băimărene însă a căror legendă avers este atipică: „**TEMPORE**◦**GVBERŊATORI**” (Catalog, nr. 21-22). Se remarcă eliminarea numelui lui Ioan de Hunedoara din textul legendei standard: „[...]◦**IO**◦[...]”, în care titlul său de guvernator încă se menține: „[...]◦**GVBERŊATORI**”. Aceeași legendă, în varianta „[...]◦**GVBERŊATORIS**”, o întâlnim și la emisiuni specifice etapei 1451-1452 și atribuite exclusiv atelierelor monetare din Buda (Catalog, nr. 25-26). Diferența este dată însă de faptul că emisiunile de Buda din etapa 1451-1452 se caracterizează printr-o iconografie specifică, de tip leu neîncoronat, indiferent de formatul legendei avers, cu⁷⁵ sau fără⁷⁶ numele lui Ioan de Hunedoara. Analiza metalografică a celor două monede de Buda studiate (Anexa 1, nr. 25-26) indică o depreciere extremă a acestor emisiuni, ajunsă până la un conținut integral din cupru, cum spre exemplu întâlnim la exemplarul nr. 26⁷⁷. La o astfel de depreciere se referea și Ioan de Hunedoara în scrisoarea sa către brașoveni din octombrie 1452: „Regatul Ungariei sărăcindu-se din cauza [...] și a înmulțirii și stricării monedelor, [...]”⁷⁸, astfel încât cele mai depreciate exemplare ar putea fi plasate către limita cronologică de încheiere a etapei 1451-1452. Pe baza acestor argumente, legenda de tipul „**TEMPORE**◦**GVBERŊATORI**” poate fi reținută ca și element caracteristic etapei 1451-1452, atât pentru unele emisiuni de Buda (**B - I**) cât și pentru cele de Baia Mare (☩- ✠), chiar dacă la acestea din urmă iconografia aversului s-a păstrat de tip leu încoronat. Chiar și după încheierea conflictului dintre Ioan de Hunedoara și Branković din august 1451, domeniile miniere din Munții Maramureșului au rămas în continuare în custodia guvernatorului⁷⁹ acesta exercitându-și controlul asupra camerei monetare și miniere de la Baia Mare. Influența sa în cercurile politice ale regatului maghiar a început să scadă semnificativ după înfrângerea suferită în septembrie 1451 în fața lui Giskra⁸⁰, rezultând probabil prin trecerea de la iconografia de tip leu încoronat la cea de tip leu neîncoronat, exclusiv în camera monetară de la Buda. Predarea lui Ladislav al V-lea de către împăratul Frederick al III-lea⁸¹ s-a făcut în data de 04 septembrie 1452, iar Ioan de Hunedoara a și

73. Huszár 1979, nr. 620; Pohl 1982, nr. 177-9.

74. Pentru dinari: Huszár 1979, nr. 620; Pohl 1982, nr. 177-10; Gyöngyössi 2007, nr. 1095; iar pentru oboli: Huszár 1979, nr. 622; Pohl 1982, nr. 178-4.

75. Huszár 1979, nr. 623; Pohl 1982, nr. 179; Gyöngyössi 2007, nr. 1093.

76. Chiar dacă nu se regăsește în literatura de specialitate, două astfel de exemplare sunt cunoscute din listările casei de licitații Pannonia Terra Numizmatika; Catalog licitație nr. 47/17.11.2018, lot 274 și nr. 53/01.12.2020, lot 298.

77. Anexa 1 *Analiza metalografică*..., nr. 26.

78. Extras din scrisoarea lui Ioan de Hunedoara datată 21 Octombrie 1452; Docan 1910, p. 524 cu bibliografia.

79. Ioan de Hunedoara păstrează drept garanție domeniile pe care le confiscase de la Branković în anul 1450, până ce acesta avea să-i plătească o despăgubire în valoare de 155.000 florini; Engel 2011, p. 315.

80. Engel 2011, p. 314-315.

81. Ales în anul 1440 ca rege Romano-German sub numele de Frederic al IV-lea, este primul membru al Casei de Habsburg care accede la tronul Sfântului Imperiu Roman, fiind încoronat în anul 1452 sub numele de împăratul Frederic al III-lea; Radcliffe 1986, p. 103.

convocat o dietă la Buda. Baronii maghiari au preferat, însă, să-și manifeste loialitatea față de tânărul rege la Viena, unde, în Dieta din noiembrie 1452, Ioan de Hunedoara a renunțat formal la prerogativele regenței⁸². O astfel de legendă, „**TEMPORE GVBERNATORI**”, fără numele lui Ioan de Hunedoara dar care încă face trimitere la autoritatea dată de funcționalitatea instituției regenței, ar putea fi asociată cronologic tocmai situației politice a regatului din septembrie – noiembrie 1452. Ipoteza este susținută și prin pierderea totală a controlului asupra calității monedelor provenind din camera regală de la Buda al căror conținut ajunge să fie aproape exclusiv de cupru (Catalog, nr. 25-26).

Menținerea etalonului iconografic la Baia Mare și chiar a unui grad de finețe net superior emisiunilor de Buda, din anul 1452, aduce un argument suplimentar cu privire la faptul că Transilvania a reprezentat spațiul de referință al aplicării sistemului monetar reformat pe care Ioan de Hunedoara l-a planificat și l-a pus în practică în perioada regenței. Giskra care controla camerele monetare din Ungaria Superioară a refuzat să accepte autoritatea de regent lui Ioan de Hunedoara. Acesta, chiar dacă a aderat în 1447 la etalonul iconografic și metrologic al dinarului leu și a bătut în mod simbolic și monede în numele guvernatorului, și-a particularizat grosul producției monetare de la Kremnitz folosindu-se de numele pretendentului rege Ladislau, în legendă⁸³. L. Huszár consideră că dinarii leu de Kremnitz care au numele și titlul lui Ioan de Hunedoara în legendă, dintre care un exemplar se află și în structura lotului studiat (Catalog, nr. 23), sunt rezultatul aplicării dublului standard de către Giskra care, ca și brașovenii, pentru a răspunde și deciziilor Dietei din 1447, a bătut și serii mai mici de dinari care să corespundă etalonului impus pentru tot regatul⁸⁴.

Concluziile inedite cu privire la caracteristicile iconografice și detaliile stilistice legate de practica monetară din atelierele transilvane din perioada regenței, complexitatea sistemului de control al activității monetare prin asocieri ale formatului legendei și marcajele care reprezintă atelierele monetare, magistrați sau concesionari care gestionau activitatea monetară, au impus necesitatea unei reclasificări a tipurilor monetare atribuite guvernatorului, atât pentru perioada de tranziție (1446) cât și pentru perioada de punere în aplicare a reformei dinarului leu (1447-1452). În partea introductivă a studiului aminteam determinatoarele de referință, utilizate de regulă în clasificarea acestor emisiuni monetare. Tipologia structurată de L. Huszár se raportează în principal la criteriul iconografic iar însemnele de marcă monetară, cunoscute la data publicării lucrării sale, sunt enumerate în descrierea fiecărui tip⁸⁵. În completarea acestei lucrări, A. Pohl a detaliat fiecare tip identificat de Huszár în subtipuri raportate exclusiv la marca de monetărie, fără a mai aborda problematica legendelor⁸⁶. Completări relevante în identificarea unor noi tipologii, inclusiv prin raportare la conținutul legendelor, au fost aduse recent de M. Gyöngyössi⁸⁷.

---

82. Engel 2011, p. 316.

83. Pohl 1970a, p. 52.

84. Huszár 1964, p. 53.

85. Autorul a urmărit întocmirea unui instrument de lucru facil, structurat într-un singur volum și care să abordeze clasificarea emisiunilor din perioada medievală și modernă a Ungariei; Huszár 1979, p. 99-100.

86. Pohl 1982, tabelul 90-93.

87. Gyöngyössi 2007, p. 92-93.

Această lucrare analizează însă un număr restrâns de exemplare pe care autorul le-a considerat de referință sub aspect tipologic, fără a se urmări o reclasificare exhaustivă a tipologiei acestor emisiuni. În Anexa 3, atașată studiului, am urmărit întocmirea unei reclasificări tipologice exhaustive a emisiunilor din vremea regenței lui Ioan de Hunedoara și care să se raporteze la toate criteriile de referință pentru aceste emisiuni, inclusiv la aspectele inedite cu privire la asocierile dintre anumite tipuri de legendă și mărcile monetare. Un instrument complet și ușor de întrebuințat poate să contribuie la identificarea corectă a unor descoperiri monetare, contribuind astfel la studiul istoriei monetare și economice a Transilvaniei din vremea lui Ioan de Hunedoara. Așa cum A. Rusu sublinia încă din anul 1990, concluzionând prin prisma studiului izvoarelor documentare: „A fost politic succesul aceluia care a reușit să construiască un sistem de maximă eficiență militară, defensiv-ofensiv, sprijinindu-se pe o realitate socio-economică adecvată, subordonată și elaborată în cea mai mare parte tot atunci”⁸⁸.

Bibliografie / Bibliography

- Cartledge 2011:** B. Cartledge, *The Will to Survive: A History of Hungary*, C. Hurst & Co, 2011.
- Constantinescu et alii 2005:** B. Constantinescu, V. Cojocaru, R. Bugoi, *Spre o abordare cât mai obiectivă în cercetarea numismatică prin analize compoziționale*, CN, IX-XI, București, 2003-2005, p. 389-404.
- Constantinescu et alii 2009:** B. Constantinescu, M. Georgescu, Gh. Niculescu, E. Oberländer-Târnoveanu, K. Pârvan, C. Toth, *The metrology of the pre-reformed coinage of the Wallachian prince Mircea the Elder, in the light of the X ray analyses of the coins kept in the collection of the Hungarian National Museum in Budapest*, CN, XV, 2009, p. 135-168.
- Dan 1944:** M. Dan, *Cehi, slovaci și români în veacurile XIII-XVI*, Sibiu, 1944 (Ediție anastatică, Cluj Napoca, 2017).
- Docan 1910:** N. Docan, *Studii privitoare la numismatica Țării Românești. I. Bibliografie și documente*, AAR, Seria II, Tomul 32, 1909-1910, p. 459-568.
- Dumitrache, Mirea 2019:** P. Dumitrache, D. Mirea, *Activitatea monetară în Transilvania, în lumina încercărilor de reformă a monedei de argint din anii 1442 și 1444*, RCAN, V, București, 2019, p. 377-396.
- Dumitrache, Mirea 2020:** P. Dumitrache, D. Mirea, *Completări privind activitatea monetărilor transilvane din vremea regelui Vladislav I / Contributions related to silver coinage in Transylvania from the age of King Wladislaw I*, CN, XXVI, București, 2020, p. 89-108.
- Engel 2011:** P. Engel, *Regatul Sfântului Ștefan. Istoria Ungariei Medievale 895-1526*, Cluj-Napoca, 2011.
- Frynas 2015:** G. Frynas, *Medieval Coins of Bohemia, Hungary and Poland*, Londra, 2015.
- Gyöngyössi 2016:** M. Gyöngyössi, *Főúri pénzverési jogosultak a 15. Századi Magyarországon*, Századok, 150, 2016, 2, p. 341-368.
- Gyöngyössi, Winter 2007:** M. Gyöngyössi, H. Winter, *Münzen und Medaillen des ungarischen Mittelalters 1000-1526*, Viena, 2007.
- Grierson, Travaini 1998:** Ph. Grierson, L. Travaini, *Medieval European Coinage: with a Catalogue of the Coins in the Fitzwilliam Museum*, vol. 14, Italy (III) (South Italy, Sicily, Sardinia), Cambridge, 1998.

---

88. Rusu 1990, p. 173.

- Gross 2003:** L. Gross, *Confreria capitului din Sibiu*, Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu”, XLII, 2003, p. 161-170.
- Gross 2009:** L. Gross, *Confreriile medievale în Transilvania (secolele XIV-XVI)*. Cluj-Napoca, 2009.
- Gross 2014:** L. Gross, *Bresle și confrerii sau despre pietatea urbană în Transilvania medievală (secolele XIV-XVI)*, Cluj-Napoca, 2014.
- Gündisch 1987:** G. Gündisch, *Aus Geschichte und Kultur der Siebenbürgen Sachsen*, Köln-Wien, 1987.
- Gündisch 1993:** K. Gündisch, *Das Patriziat Siebenbürgischer Städte im Mittelalter*, Köln-Weimar-Wien, 1993.
- Hunka 2009:** J. Hunka, *Peniaze Uhorského královstva în Kronika peňazi na Slovensku*, Bratislava, 2009, p. 46-97.
- Hurmuzaki 1890:** E. Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol I, partea a 2-a, București, 1890.
- Huszár 1956:** L. Huszár, *A budai várpalota ásatásainak éremleletei*, Budapest Régiségei, XVII, 1956, p. 107-240.
- Huszár 1963:** L. Huszár, *The art of coinage in Hungary*, Budapesta, 1963.
- Huszár 1964:** L. Huszár, *Giskra pénzverése*, Numizmatikai Közlöny, LXII-LXIII, 1963-1964, p. 51-58.
- Huszár 1979:** L. Huszár, *Münzkatalog Ungarn von 1000 bis heute*, Budapest-München, 1979.
- Lengyel 2013:** A. Lengyel, *Gold Book 1325-1540*, Budapesta, 2013.
- Mureșan 1968:** C. Mureșan, *Iancu de Hunedoara*, București, 1968.
- Mureșanu 2001:** C. Mureșanu, *Ioan de Hunedoara: Apărătorul creștinătății*, București, 2001.
- Nicolae 2003:** E. Nicolae, *Moneda otomană în Țările Române în perioada 1451-1512*, Chișinău, 2003.
- Nicolae, Popa 1992:** E. Nicolae, L. Popa, *Un tezaur de aspri otomani de la începutul secolului al XVI-lea în colecțiile Muzeului Județean Brașov*, BSNR, 134-139 (1986-1991), 1992, p. 139-154.
- Oberländer-Târnoveanu 2005:** E. Oberländer-Târnoveanu, *Emisiuni monetare bătute pe teritoriul Moldovei în vremea lui Ștefan cel Mare (1457-1504). O analiză critică*, CN, IX-XI, 2003-2005, p. 299-388.
- Oberländer-Târnoveanu 2014:** E. Oberländer-Târnoveanu, *Descălcind firul Ariadnei – Contribuții pentru o „Arheologie” a numismaticii medievale românești. Partea II – Faza târzie a monetăriei Țării Românești – De la Mihail I la Basarab Laiotă (1418-1477)*, CN, XIX-XX, 2013-2014, p. 65-82.
- Oberländer-Târnoveanu, Rădulescu 1994:** E. Oberländer-Târnoveanu, G. Rădulescu, *Al doilea tezaur de la Șieu (Notă preliminară)*, Revista Bistriței, 8, 1994, p. 83-96.
- Pall 1963:** F. Pall, *Intervenția lui Iancu de Hunedoara în Țara Românească și Moldova în anii 1447 - 1448*, Studii: Revistă de istorie, 16, 1963, 5, p. 1049-1072.
- Pap 2002:** F. Pap, *Repertoriu numismatic al Transilvaniei și Banatului secolele 11-20. Despre circulația monetară în Transilvania și Banat secolele 11-20*, Cluj-Napoca, 2002.
- Pârvan, Cantacuzino 2002:** K. Pârvan, Gh. Cantacuzino, *Descoperiri monetare la Curtea Domnească din Târgoviște*, CN, 8, 2002, p. 309-322.
- Pohl 1965:** A. Pohl, *Christophorus verdejegyei*, Az Érem, 21 (1965), 33-34, p. 255-257.
- Pohl 1970a:** A. Pohl, *Hunyadi János pénzverése*, Numizmatikai Közlöny, LXVIII-LXIX (1969-1970), 1970, p. 49-56.
- Pohl 1970b:** A. Pohl, *Die Münzkammer Siebenbürgens 1325-1526*, Südostdeutsches Archiv 13, 1970, p. 24-43.
- Pohl 1972a:** A. Pohl, *Évszámnélküli magyar denárok és obulusok 1308-1502*, Budapest, 1972.

- Pohl 1972b:** A. Pohl, *Die Grenzland-prägung. Münzprägung in Österreich und Ungarn im 15. Jahrhundert*, Graz, 1972.
- Pohl 1974:** A. Pohl, *I. Ulászló király pénzverése*, Numizmatikai Közlöny, LXXII-LXXIII (1973–1974), Budapest, 1974, p. 49–60.
- Pohl 1982:** A. Pohl, *Münzzeichen und Meisterzeichen auf ungarische Münzen des Mittelalters 1300-1540*, Graz-Budapest, 1982.
- Pop 2005:** I.-A. Pop, *Transilvania în secolul al XIV-lea și în prima jumătate a secolului al XV-lea (cca 1300-1456)*, în *Istoria Transilvaniei*, vol. I (până la 1541), coord. Ioan-Aurel Pop, Thomas Nägler, Cluj-Napoca, 2003, p. 233-282.
- Pop 2008:** I.-A. Pop, *Numele din familia regelui Matia Corvinul: De la izvoarele de epocă la istoriografia contemporană*, Studii și Materiale de Istorie Medie, XXVI, 2008, p. 111-138.
- Radcliffe 1986:** A. Radcliffe, *The Habsburg Images: Cigoli, Terzio and Reichle*, *The Burlington Magazine*, 128 (1995), 1986, p. 103-106.
- Réthy 1899:** László Réthy, *Corpus Nummorum Hungariae - Magyar egyetemes éremtár*, II, Budapest, 1899.
- Rusu 1990:** A. Rusu, *Întregiri și interpretări privitoare la itinerariile lui Iancu de Hunedoara*, Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol” Iași, XXVII, 1990, p. 171-185.
- Rusu 1999:** A. Rusu, *Ioan de Hunedoara și Români din vremea sa*, Cluj-Napoca, 1999.
- Sigerus 2016:** E. Sigerus, *Cronica orașului Sibiu*, Sibiu, 2016.
- Tătaru, Georgescu 2012:** C. Tătaru, M. Georgescu, *A mid fifteenth century hoard of deniers found near Rotbav, Brașov County*, CN, XVIII (2012), p. 121-138.
- Teleki 1853:** J. Teleki, *Hunyadiak kora Magyarországon. Oklevéltár*, vol. X, Pesta, 1853.
- Thompson 1962:** M. Thompson, *Athens Again*, *The Numismatic Chronicle and Journal of the Royal Numismatic Society*, seria 7, vol. 2, 1962, p. 301-333.
- Toma 2012:** C. Toma, *Coins from the cemeteries investigated in the sectors of “La Turn” and “Dealul Bisericii” in the archaeological site of Sânnicolau, Beiuș (Co. Bihor)*, *Caiete ARA*, 3, 2012, p. 23-35.
- Travaini 2007:** L. Travaini, *Zecche e monete*, în *Il Rinascimento italiano e l'Europa*, vol III, Produzione e tecniche, 2007, Vicenza, p. 479 – 509.
- Unger 1997:** E. Unger, *Magyar Éremhatározó I (1000-1540)*, Budapest, 1997.
- Urkundenbuch:** *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, I-V, Hermannstadt (Sibiu), 1897.
- Velter 1978:** A.-M. Velter, *Date privitoare la un tezaur din secolul al XV-lea descoperit la Turda*, CN, I, 1978, p. 32-41.
- Vîlcu, Gramaticu 2002:** A. Vîlcu, S. Gramaticu; *Despre ducații lui Vladislav II, voievod al Țării Românești (1447; 1448-1456)*, în *Simpozion de numismatică organizat în memoria martirilor căzuți la Valea Albă, la împlinirea a 525 de ani (1476-2001)*, Comunicări. Studii și note, București, 2002, p. 181-188.

Abrevieri - Catalog și Anexa 3 / Abbreviations - Catalog and Annex 3

- Frynas** = G. Frynas, *Medieval Coins of Bohemia, Hungary and Poland*, Londra, 2015.
- Gyöngyössi** = M. Gyöngyössi, H. Winter, *Münzen und Medaillen des ungarischen Mittelalters 1000–1526*, Viena, 2007.
- Unger** = E. Unger, *Magyar Éremhatározó I (1000-1540)*, Budapest, 1997.
- Pohl** = A. Pohl, *Münzzeichen und Meisterzeichen auf ungarische Münzen des Mittelalters 1300-1540*, Graz-Budapest, 1982.
- Huszár** = L. Huszár, *Münzkatalog Ungarn von 1000 bis heute*, Budapest-München, 1979.
- CNH II** = L. Réthy, *Corpus Nummorum Hungariae - Magyar egyetemes éremtár*, II, Budapest, 1899.

Lista anexelor și a ilustrațiilor / List of annexes and illustrations

Anexa 1. Analiza compozițională a monedelor prin metoda XRF.

Annex 1. Coins compositional analysis by XRF method.

Anexa 2. Statistică – dinari Hunyadi în licitațiile Pannonia Terra Numizmatika (2009-2020).

Annex 2. Statistics – Hunyadi's denars in Pannonia Terra Numizmatika auctions (2009-2020).

Anexa 3. Clasificarea emisiunilor de argint ale lui Ioan de Hunedoara, regent (1446-1452).

Annex 3. Regent John of Hunyadi's silver coinage classification (1446-1452).

Planșa I. Dinari din anul 1446, provenind din monetăriile de la Buda (1) și Sibiu (2 - 9).

Plate I. Denars dated 1446, from Buda (1) and Sibiu/Hermannstadt (2-9) mints.

Planșa II. Dinari din anul 1446, provenind din monetăriile de la Baia Mare (10 - 16) și dinari, tipul *dinarului leu* (1447-1451) provenind din monetăria de la Brașov (17, 18).

Plate II. Denars dated 1446, from Baia Mare/Neustadt mint (10-16) and lion denars (1447-1451) minted in Brașov/Kronstadt (17-18).

Planșa III. Dinari, tipul *dinarului leu*, provenind din monetăriile de la Sibiu (19, 20) Baia Mare (21 - 22), Kremnitz (23) și Buda (25, 26); Oboli, de același tip, provenind din monetăriile de la Baia Mare (24) și Buda (27).

Plate III. Lion denars minted in Sibiu/Hermannstadt (19-20), Baia Mare/Neustadt (21-22), Kremnitz (23), Buda (25, 26) and obols of the same type from Baia Mare/Neustadt (24) and Buda (27).

Catalog final	Marca	Datare	Finețe (%o)	Colecția PD	Suprafețe	Spectru	Ag	Cu	Pb	Sb	Au	Fe	Ni	Hg
1	B-n*	1446	912.2	# 11.	Av.	1434	90.12	7.23	1.93	0.31	0.39			
					Rv.	1435	92.32	5.21	1.6	0.28	0.44		0.16	
2	h-x	1446	565.7	# 1.	Av.	1412	55.74	42.17	1.81	0.28				
					Rv.	1413	57.39	40.01	2.12	0.28	0.21			
3	h-x	1446	670.7	# 2.	Av.	1416	64.12	33.58	1.66	0.21	0.22	0.21		
					Rv.	1417	70.01	27.74	1.84	0.19	0.22			
4	h-x	1446	697.3	# 16.	Av.	95	69.49	27.65	2.05	0.22	0.23	0.35		
					Rv.	96	69.97	27.28	1.99	0.24	0.25	0.26		
5	h-x	1446	549.4	# 22.	Av.	567	50.49	47.21	1.79	0.15		0.34		
					Rv.	568	59.39	38.25	2.19	0.16				
6	h-x	1446	766.2	# 24.	Av.	103	73.71	23.66	1.76	0.19	0.24	0.44		
					Rv.	104	79.52	18.08	1.99	0.2	0.21			
7	h-P	1446	597.4	# 3.	Av.	1418	59.87	37.69	2.19	0.25				
					Rv.	1419	59.61	38.05	2.1	0.25				
8	h-P	1446	684.5	# 17.	Av.	97	70.94	24.46	4.36	0.24				
					Rv.	98	65.96	29.62	4.24	0.18				
9	h-n	1446	568.8	# 25.	Av.	105	53.9	43.42	2.51	0.17				
					Rv.	106	59.85	37.34	2.61	0.22				
10	n-c	1446	688.5	# 6.	Av.	1424	62.21	36.21	0.92	0.49			0.16	
					Rv.	1425	75.48	22.64	1.13	0.59		0.16		
11	n-c	1446	690.7	# 5.	Av.	1422	63.46	34.42	1.81	0.29				
					Rv.	1423	74.67	23.23	1.85	0.25				
12	n-c	1446	565.0	# 4.	Av.	1420	54.11	44.63	0.9	0.2			0.15	
					Rv.	1421	58.88	39.74	1.01	0.23		0.13		
13	n-*	1446	596.5	# 10.	Av.	1432	57.72	39.01	2.93	0.35				
					Rv.	1433	61.57	35.05	2.99	0.38				
14	n-Æ	1446	575.7	# 7.	Av.	1426	56.05	41.74	2.06	0.15				
					Rv.	1427	59.09	38.81	1.92	0.18				
15	n-A	1446	518.8	# 9.	Av.	1430	53.75	45.02	1.23					
					Rv.	1431	50.01	48.81	1.18					
16	n-A	1446	209.7	# 8.	Av.	1428	20.39	77.98	1.45	0.18				
					Rv.	1429	21.54	76.85	1.45	0.17				
17	c-x	1447-1448	447.0	# 12.	Av.	1436	45.54	51.33	1.52	0.24	0.34			
					Rv.	1437	43.85	54.19	1.49	0.26	0.2		1.03	
18	c-x	1447-1451	307.4	# 13.	Av.	1438	28.92	69.37	1.52	0.19				
					Rv.	1439	32.55	65.62	1.65	0.18				
19	h-x	1447-1451	371.8	# 18.	Av.	100	38.16	59.92	1.71	0.21				
					Rv.	99	36.19	62.07	1.53	0.21				
20	h-h	1447-1451	326.0	# 21.	Av.	565	33.67	64.66	1.47	0.19				
					Rv.	566	31.53	66.98	1.31	0.18				
21	n-*	1447-1452	257.2	# 14.	Av.	1440	27.06	71.35	1.36	0.23				
					Rv.	1441	24.37	74.27	1.17	0.19				
22	n-*	1447-1452	284.1	# 15.	Av.	1442	29.21	68.59	1.97	0.22				
					Rv.	1443	27.61	70.21	1.95	0.22				
23	K-R	1447-1451	302.3	# 19.	Av.	102	31.61	65.06	2.83	0.5				
					Rv.	101	28.84	68.11	2.59	0.47				
24	n-*(obol)	1447-1452	313.9	# 23.	Av.	569	33.35	64.22	2.24	0.19				
					Rv.	570	29.42	68.44	1.97	0.17				
25	B-I	1451-1452	5.4	# 27.	Av.	292	0.82	97.97	0.46	0.43		0.27		
					Rv.	291	0.26	98.13	0.51	0.49		0.42		
26	B-I	1451-1452	0.0	# 26.	Av.	290		98.97	0.97	0.05				
					Rv.	289		99.06	0.94					
27	B-I (obol)	1451-1452	352.0	# 20.	Av.	2754	34.96	62.78	2.03	0.23				
					Rv.	2755	35.44	62.44	1.87	0.24				

Anexa 1. Analiza compozițională a monedelor prin metoda XRF.

Licitații Panonia Terra Numizmatika www.pannoniaterra.hu		Dinari tip scurt arpadian/cruce patriarhală (1446). Perioada de tranziție către reforma dinarului leu							Dinari tip leu încoronat (1447-1452)						Variante iconografice ale dinarului leu (1452). Tranziția către preluarea dreptului monetar regal de către Ladislav al V-lea		Kremnitz (Legendă comună + corbul în mobilele heraldice)		
		Buda	Sibiu			Baia Mare			Buda			Brașov		Kremnitz	Buda (leu neîncoronat)	K-P			
Număr	Data	B-n	h-x	h-A	h-P	h-n	h-	n-c	n-*	n-A	B-n	B-S	B-I	C-X	C-X ¹	K-R	B-I	K-P	
53	01/12/2020							1									1		
51 ²	12/09/2020																		
49 ³	16/11/2019	1					1												
48	25/05/2019				1														
47	17/11/2018										1						1		
46	26/05/2018													1					
43	19/11/2016							1						1					
X	10/09/2016	1			1														
42	04/06/2016							1											
41	14/11/2015	1								1				1					
40	16/05/2015	1	1													1			
39	29/11/2014	1								2				1					
38	31/05/2014	1																	
37	23/11/2013	1						1											
IX	28/09/2013	1	1					1										1	
36	06/04/2013	1									1								
35	24/11/2012	1				1													
VIII	02/06/2012							1				1							
33	05/11/2011	1		1									1						
32	21/05/2011																		
30	02/10/2010	1									1								
27	05/12/2009																		
26	26/09/2009	1																	
Total nr. exemplare listate în perioada: 01.01.2009 - 31.12.2020		13	3	1	2	1	1	1	6	0	3	4	1	3	2	1	1	2	1
		45																	

¹ Marca „c-k” însă legenda avers inedită: „IOHANNIS DEHU[riadi] GUBERNATORIS” (lot 240)

² Fals după tipul dinarilor de tranziție (1446) însă marca este o reprezentare retrogradă a celei de Buda: „n-B” iar legenda avers o replică incorectă a celei de Sibiu: „TEMPOE IOHANS” (lot 190)

³ Marcă inedită a monetației din sibiu: „h-” (lot 278)

Anexa 2. Statistică – dinari Hunyadi în licitațiile Panonia Terra Numizmatika (2009-2020).

Dinar heraldic comun (Cruce patriarhală ancorată (AV) / Scut arpadian (RV))		Tip	Marcă	Monetărie	Datare	Magistratura monetară	Tabel concordanță*				
							Huszár	Pohl	Gyöngyössi	Frynas	
 (☩) TEMPPORE – IO-GVBER	 * Ɱ-REGŃI-VŃGARIE	1.1	B-Ń	Buda	1446	Marcă colectivă	618	175-1	1089	H:32.3	
		1.3	N-B	Baia Mare	1446	Aylhart/Antonius ?	618	175-6	-	-	-
		1.4	N-	Baia Mare	1446	Marcă colectivă	-	175-11	-	-	H:32.3
		1.5	N-N	Baia Mare	1446	Marcă colectivă	618	175-8	-	-	H:32.3
		1.6	N-*	Baia Mare	1446	Marcă colectivă	618	175-9	-	-	H:32.3
		1.7	N-O	Baia Mare	1446	Civitas	618	175-7	-	-	H:32.3
		2.1	N-B	Baia Mare	1446	Antonius/ Aylhart?	618**	175-6	-	-	-
 (☩) TEMPPORE – IO-GVBER	 * Ɱ-REGŃI-VŃGARIE Var: a. "....VŃGARIEE"	2.2	N-O	Baia Mare	1446	Civitas	618**	175-7	1092	-	
		3.1	h-	Sibiu	1446	Marcă colectivă	-	-	-	-	-
		3.2	h-n	Sibiu	1446	Marcă colectivă	-	175-10	-	-	-
		3.3	h-*	Sibiu	1446	Christophorus de Florentia	618**	175-5	1090; 1091	-	-
		3.4	h-P	Sibiu	1446	?	618**	175-4	-	-	-
 TEMPPORE – IOϠANIS Var: a. "....I - OϠANIS" (h-P)	 * Ɱ-REGŃI-VŃGARIE	1.5	O-O	Braşov	1446	Civitas	618	175-2	-	H:32.3	
		3.5	S-R	Sighişoara	1446	?	-	-	-	-	-
* Huszár pentru legendă și marcă; Pohl pentru marcă; Gyöngyössi pentru legendă și marcă; Frynas pentru legendă. ** Huszár menționează marca monetară însă o asociază legendei avers de la tipul 1.											
		4	B-Ń	Buda	1446	Marcă colectivă	619	176	-	H:32.8	

Anexa 3. Tabel 1. Clasificarea emisiunilor de argint ale lui Ioan de Hunedoara, regent (1446-1452).

Dinar leu (leu încoronat, aparent boem (AV) / Cruce patriarhală (RV))		Tip	Marcă	Monetărie	Datare	Magistratura monetară	Tabel concordanță*				
							Huszár	Pohl	Gyöngyössy	Frynás	
 * TEMPORÉ-IO GVERŢIATO Var: a. ".... GVERŢIATOR" b. ".... GVERŢIAT"	 * MONETA REGNI VNGARIE Var: a. "....."	5.1	B-I	Buda	1447-1451	Johannes Münzer?	620	177-1	1094	H.32.4	
		5.2	B-II	Buda	1447-1451	Michael Nadler	620	177-2	-	-	H.32.4
		5.3	B-0	Buda	1447	Odoardo Manini	620	177-3	-	-	H.32.4
		5.4	B-S	Buda	1447-1451	Stephanus Mikola?	620	177-4	-	-	H.32.4
		5.5	Q-*	Brasov	1447-1451	Christophorus de Florentia	620	177-5	-	-	H.32.4
		5.6	Q-*	Baia Mare	1447-1451	Christophorus de Florentia	620	177-9	-	-	H.32.4
		5.7	Q-*	Baia Mare	1447-1451	Marcă colectivă	620	177-10	1095	-	H.32.4
		5.8	Q-U	Sibiu	1447-1451	Marcă colectivă	-	-	-	-	-
		5.9	Q-*	Sibiu	1447-1451	Christophorus de Florentia	-	-	-	-	-
		5.10	Q-A	Sibiu	1447-1451	Antonius Italicus de Florentia	620	177-6	-	-	H.32.4
5.11	Q-S	Sibiu	1447-1451	Simon de Cybino	620	177-7	-	-	H.32.4		
5.12	Q-G	Sibiu	1447-1451	Christophorus de Florentia	-	177-11	-	-	H.32.4		
5.13	H-R	Kremnitz	1447-1450	Marcă colectivă	620	177-8	-	-	H.32.4		
* IOHANN-DE-IV- GVERŢIAT		6	Q-*	Brasov***	1447-1448	Christophorus de Florentia	-	-	-	-	
* TEMPORÉ GVERŢIATORII		7	Q-*	Baia Mare	1451-1452	Marcă colectivă	-	-	-	-	

***Emisiune monetară pentru Țara Românească.

Anexa 3. Tabel 2. Clasificarea emisiunilor de argint ale lui Ioan de Hunedoara, regent (1446-1452).

Dinar leu cu flan îngroșat (9,41 g)	Tip	Marcă	Monetărie	Datare	Magistratura monetară	Tabel concordanță		
						Huszár	Pohl	Gyöngyössi
Av / Rv: ca la nr. 5	8	B - I	Buda	1447-1451	Iohannes Münczer?	621	-	H.32.5
Obol tip leu încoronat								
(Leu încoronat, aparent boem (Av) / Cruce patriarhală (Rv))								
	9.1	B - I	Buda	1447-1451	Iohannes Münczer?	622	178-1	H.32.9
	9.2	B - S	Buda	1447-1451	Stephanus Mikola?	622	178-2	H.32.9
	9.3	H - R	Kremnitz	1447-1451	Marcă colectivă	622	178-3	H.32.9
	9.4	Ω - *	Baia Mare	1447-1451	Marcă colectivă	622	178-4	H.32.9
Dinar tip leu neîncoronat								
(Leu aparent boem (Av) / Cruce patriarhală (Rv))								
	10.1	B - I	Buda	1451-1452	Iohannes Münczer?	623	179	H.32.6
•TEMPORE IO GVBERNATOR Var: a. n. *...GVBERNATO	10.2	B - I	Buda	1451-1452	Iohannes Münczer?	-	-	-
	⚡ MONETA REGNI-VIIGARIE Var: a. n. *...n							
*TEMPORE GVBERNATORIS								
****Tipul 11: Leu boem (Av) / Cruce patriarhală (Rv); Tipul 12: Leu boem (Av) / Crucea Sf. Andrei cu două coroane (Rv);								
	11	B - I	Buda	1451-1452	Iohannes Münczer?	624	180	H.32.10
	12	Ω - *	Brașov	1451-1452	Christophorus de Florentia	625	181	H.32.11

Anexa 3. Tabel 3. Clasificarea emisiunilor de argint ale lui Ioan de Hunedoara, regent (1446-1452).

Planșa I. Dinari din anul 1446, provenind din monetăriile de la Buda (1) și Sibiu (2 - 9).

10

11

12

13

14

15

16

17

18

Planșa II. Dinari din anul 1446, provenind din monetăriile de la Baia Mare (10 - 16) și dinari, tipul dinarului leu (1447-1451) provenind din monetăria de la Brașov (17, 18).

Planșa III. Dinari leu provenind din monetăriile de la Sibiu (19, 20) Baia Mare (21 - 22), Kremnitz (23), Buda (25, 26) și oboli de Baia Mare (24) și Buda (27).